

SELO TRG KOD OZLJA, Eksperimentalni primer utvrđivanja spomeničkih vrednosti seoskih naselja, Odgovorni urednik IVAN ZDRAVKOVIĆ, Jugoslovenski institut za zaštitu spomenika kulture, Beograd 1969, 166 str.

Kao što se već iz podnaslova vidi, ovo djelo predstavlja eksperiment u traženju puta da se spomeničke vrijednosti seoskih naselja sačuvaju i upozorenje javnosti da treba nastojati što prije naći načina i sredstava da se sačuva sve ono što predstavlja dokumentarnu vrijednost o životu našeg sela. Budući da je ovaj rad poveo Institut za zaštitu spomenika kulture, prednost je dana arhitekturi i arhitektonskom razvitku sela, što iziskuje istraživanje i svestranu interpretaciju svih dostupnih historijskih dokumenata. Sam život sela, izražen u njegovu etnografskom obliku, ovdje je u drugom planu.

Uvodnu reč dala je Nedežda Pešić-Maksimović, a zatim se javlja prof. dr Milovan Gavazzi prilogom *Putovi proučavanja sela Trg*, u kojemu govori o poticajima i počecima istraživanja ovog sela. Uočeno je da se u tom selu čuvaju neke stare tradicije koje se u ostalim selima Pokuplja gube ili su se već i sasvim izgubile (pletenje jalbe, pogreb na saonicama i dr.). Dalje prof. Gavazzi izdvaja neke slavenske elemente u životu ovog sela i određuje odnos ove slavenske kulturne baštine prema onoj ostalih Hrvata, južnih Slavena i Slavena uopće. U toku stoljeća doseljavanjem novog stanovništva javlja se štošta novo i mijenja staro, što još više komplicira kulturnu sliku, i tako nastaje niz problema o porijeklu nekih predmeta tradicionalne kulture ovoga kraja (npr. »jalba«, »vučin«, »rogi« i dr.).

Stanko Žuljić u članku *Geografski faktori razvoja i strukturalna obilježja sela Trg* konstatira da je nedostatak prometnih putova uvjetovao da je ovo selo, iako blizu Karlovca, sve donedavna ostalo nepromijenjeno. Dalje autor piše o razvoju Trga kroz historiju i o njegovoj strateškoj lokaciji i današnjem približavanju Trga Ozlju. Rad završava opširnom demografskom studijom.

Igor Karaman govori u prilogu *Ekonomsko-socijalni razvitak naselja Trg do sredine XIX st.* o odnosu stanovništva Trga prema ozaljskoj vlasteli. Prvi historijski dokument iz XIV st., a zatim i neki kasniji, pokazuje da su stanovnici Trga imali nekih povlastica kao »kraljevsko slobodno selo«. Obaveze Tržana prema ozaljskim gospodarima u toku stoljeća rastu i svoje slobodnjačke privilegije gube u potpunosti god. 1780, no unatoč tome prema ozaljskom vlastelinu u odnosu na druga sela uspjeli su zadržati poseban položaj sve do 1848. — Dalje autor govori o društvenoj i privrednoj strukturi Trga u XVIII i prvoj polovici XIX st. na temelju urbarijalnih regulacija, o obiteljima u Trgu i njihovu nestajanju i pojavi novih prezimena, o kvaliteti i veličini zemljišnih posjeda i stočnom fondu, o položaju čitavog naselja prema ozaljskom vlastelinstvu i o posjedima i berivima ozaljske vlastele.

Nadežda Pešić-Maksimović u prilogu *Razvoj osnove Trga od nastanka do naših dana* dala je ruralne karakteristike današnjeg Trga. Uspoređujući mnogobrojne fotografije i crteže naselja kod nas i u Evropi, nastoji odrediti tip ovoga sela kao i njegov oblik kroz historiju i dati rekonstrukciju prvobitne osnove naselja kao trgovišta. U radu se koristi opsežno historijskim dokumentima o Trgu i porodicama nastanjenim u njemu kao i usmenom preda-

jom o postanku sela. Raspadom zadružnog sistema i diobom parcela mijenja se osnovni izgled sela. Ekonomske promjene zadnjih godina izmijenile su uvelike arhitekturu i promijenile izgled sela.

Srebrenka Gvozdanić dala je *Prilog arhitekta*. Kao i prethodni članak Nadežde Pešić-Maksimović i ovaj Srebrenke Gvozdanić opremljen je mnogim fotografijama i crtežima na kojima se može naći zastupljeno nekoliko varijanata trške kuće.

Marija Išgum u članku *Etnografski prilog ispitivanju spomeničkih vrijednosti sela Trg* pokušala je dati neke etnografski značajnije odsjeke života seljaka u Trgu kakav se još donedavna mogao naći a danas uglavnom živi još u usmenoj predaji. Osim detaljnog opisa elemenata gradnje drvene kuće i slamnog krova tu su još nabrojane i gospodarske zgrade. Zatim je dan opis »rasporeda pokućstva u glavnoj prostoriji kuće u vrijeme obiteljskih zadruga«. Članak završava sažetim prikazom života i diobe dviju zadruga u Trgu.

Knjiga završava prilogom Nadežde Pešić-Maksimović *Objašnjenja narodnih izraza upotrebljenih u graditeljstvu Trga*, gdje se uz mnoga iscrpna tumačenja pojedinih lokalnih naziva nalaze i vrlo dobri crteži nekih detalja koji se javljaju u graditeljstvu kuće i gospodarskih zgrada. Ostali prilozi u knjizi također su popraćeni fotografijama i crtežima.

Vlasta Domaćinović

ATTI E DOCUMENTAZIONE SUL CONVEGNO »VALORI E FUNZIONI DELLA CULTURA TRADIZIONALE«, Incontro culturale mitteleuropeo con la partecipazione di delegati d' Austria, Cecoslovacchia, Germania, Italia, Jugoslavia e Ungheria promosso dalla rivista »Iniziativa Isontina«, Gorizia, 21-25 settembre 1968, Tipografia sociale, Gorizia 1969, 313 str.

MITTELEUROPAISCHE KULTURTREFFEN »WERTE UND FUNKTIONEN DER TRADITIONELLEN KULTUR« veranstaltet von der Zeitschrift »Iniziativa Isontina«, Skripten in der Originalsprache, Anhang der Akta in italienischer Sprache, 21. bis 25. September 1968, Görz, Tipografia sociale, Gorizia 1970, 115 str.

Pod gornjim naslovom, *Vrijednosti i funkcija tradicionalne kulture*, u dva uporedna sveska objelodanjen je materijal i dokumentacija s međunarodnog sastanka s ovom temom, koji je održan u Gorici god. 1968. Svesci nisu istovjetni, jer talijansko izdanje donosi sve podatke o tom kongresu, pa su tu osim talijanskih referata i ona predavanja, izvještaji i diskusije koji su održani na jezicima svih šest zainteresiranih predstavnika, ali svi na talijanskom. Upoređan svezak, međutim, s njemačkim naslovom donosi referate na originalnim jezicima predavača, ali bez popratnog materijala, pa tako sasvim tehnički upotpunjuje sadržaj prvog sveska. Ogleđat ćemo tematiku ovog zbornika bez obzira na kojem je jeziku održan koji referat.

Osim pozdravnih govora i poslovnih izvještaja sa samog kongresa, održana su 33 znanstvena referata. Od toga je, prema specijalnostima pojedinih sudionika, po šest njih o narodnoj pjesmi i glazbi, po četiri o prozi i o likovnoj narodnoj umjetnosti, dok je ostalih trinaest tretiralo opći pristup